

Leverance 2 - Eksempler på misbrugssituationer og borgerens retstilling

26. januar 2022

Der er i forskellige sager om misbrug af NemID-oplysninger set en række eksempler på, hvordan kriminelle kan misbruge en borgers NemID-oplysninger til at begå økonomisk kriminalitet, herunder:

- Overførsler via Netbank
- Kortmisbrug (ved to-faktor godkendelse)
- Optagelse af lån på internettet
- Ændring af NemKonto

Kendetegnende for alle svindeltilfælde er, at den kriminelle forud for svindlen har tilegnet sig en borgers NemID-oplysninger, fx ved *phishing*-forsøg hvor borgeren er blevet franarret sine fortrolige oplysninger.

Det er ikke i sig selv afgørende for spørgsmålet om hæftelse, hvilken metode den kriminelle har anvendt til at tilegne sig NemID-oplysninger. Derimod vil de faktiske omstændigheder, under hvilke en svindler har tilegnet sig borgerens oplysninger (fx NemID-brugernavn, -adgangskode og -nøglekort), skulle lægges til grund ved vurderingen af, om en borger har udvist en sådan grad af uagtsomhed, at borgeren selv hæfter for misbruget.

Borgeren vil dog, afhængigt af svindelscenariet, kunne opleve forskellige retsstillinger på grund af det underliggende lovgrundlag. Svindelscenarierne er udfoldet herunder.

Overførsler via Netbank

Kriminelle har med den svindledes bruger-id (typisk cpr-nummer), adgangskode og NemID-nøglekort (eller ved oplysning af nøglekortskoder) mulighed for at tilgå netbank, hvorfra der kan foretages overførsler til andre konti.

Ved misbrug af *betalingstjenester*, herunder kontooverførsler via netbank, er det som udgangspunkt udbyderen af tjenesten, i dette tilfælde den kontoførende bank, der hæfter for kundens tab ved misbrug, *jf. betalingslovens § 100*.

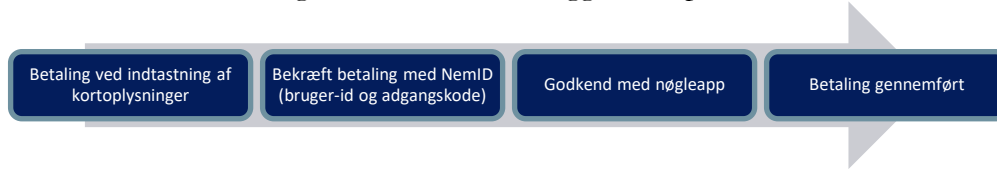
Hvis der er foretaget uautoriserede overførsler via Netbank, eller man har mistanke herom, skal man kontakte sin bank snarest muligt og gøre indsigelse mod overførslerne, *jf. betalingslovens § 97*. Man kan herefter få beløbet tilbageført af banken.

Borgeren hæfter som altovervejende hovedregel selv med op til 375 kr., når de uautoriserede transaktioner er gennemført ved hjælp af den personlige sikkerhedsforanstaltning, fx ved hjælp af NemID.

Såfremt man selv har muliggjort misbruget, kan man risikere at hæfte med op til 8.000 kr. Det beror på en konkret vurdering, hvorvidt der er handlet ansvarspådragende.

Kortmisbrug ved to-faktor godkendelse, fx ved køb på nettet

Kriminelle har med den svindledes kreditkortoplysninger, bruger-id, adgangskode og NemID-nøglekort (eller ved oplysning af nøglekortskoder) mulighed for at gennemføre den to-faktor godkendelse, der muliggør køb på internettet.

Ved betalinger via internettet er det som udgangspunkt udbyderen af den betalings-tjeneste, der bliver misbrugt – i dette tilfælde udstederen af det betalingskort der misbruges – som hæfter i forhold til betaleren for tab som følge af andres uberettigede anvendelse, *jf. betalingslovens § 100*. Man skal, ved ukendte transaktioner eller mistanke om svindel, spærre sit kort hurtigst muligt og derefter sende en indsigelse til banken. Det er i disse tilfælde kortudstederen, som dækker tabet.

Optagelse af lån på internettet

Kriminelle, der er i besiddelse af den svindledes bruger-id, adgangskode og NemID-nøglekort (eller ved oplysning af nøglekortskoder), vil kunne optage lån hos kreditvirksomheder, herunder ses særligt aftaler om kviklån. Lånet udbetales typisk til NemKonto, hvis tilknyttede konto kriminelle med borgerens NemID-oplysninger vil kunne ændre, *jf. afsnit Ændring af NemKonto*.

Det følger af *den almindelige aftaleret*, at man som borger ikke er forpligtet af en falsk erklæring, der er afgivet uberettiget i ens navn. Det kan sammenlignes med forfalskning af underskrift, hvor man heller ikke er bundet af aftalen. Det betyder, at hvis en kriminel anvender en borgers oplysninger, herunder NemID-oplysninger, til at indgå en aftale med tredjepart, vil borgeren som det klare udgangspunkt ikke være bundet af aftalen.

Søger kreditvirksomheden at inddrive et sådant lån ved fogedrettens hjælp, og gør borgeren i den forbindelse indsigelse om, at denne ikke har optaget lånet, nægter fogedretten at fremme forretningen, hvis dette findes betænkeligt efter den bevisførelse, som kan finde sted i fogedretten.

Indehaveren af det svindlede NemID kan imidlertid blive bundet af en aftale, hvis vedkommende har udvist tilstrækkelig grad af uagtsomhed.

Ændring af NemKonto

Kriminelle har med den svindledes bruger-id, adgangskode og NemID-nøglekort (eller ved oplysning af nøglekortskoder) mulighed for at ændre den svindledes NemKonto, hvorved forstås, at gerningsmanden kan ændre det kontonummer, der er tilknyttet NemKontoen. Kontonummeret ændres typisk til et kontonummer, der tilhører den kriminelle selv eller et såkaldt muldyr – altså en person, der vidende eller uvidende overfører illegalt erhvervede penge mellem forskellige pengekonti eller personer. Også et udenlandsk kontonummer kan tilknyttes NemKonto.

Siden 19. april 2021 har det ikke været muligt at ændre NemKonto via selvbetjeningen udelukkende ved brug af NemID, da Digitaliseringsstyrelsen har ændret proceduren således, at man skal aktivere ændringen på baggrund af et adviseringsbrev, som fremsendes til borgerens folkeregisteradresse.

Når offentlige myndigheder foretager udbetalinger via NemKonto-systemet, antages det at ske med frigørende virkning således, at offentlige myndigheders betalingsforpligtigelse ophører, når et beløb er sat til udbetaling via NemKonto. Hvis en kriminel har misbrugt en borgers NemKonto til uretmæssigt at tilegne sig udbetalinger til borgeren, der følger af en løbende kontrakt eller lov (fx en offentlig løn-udbetaling eller ydelse), vil borgeren således lide et tab, da beløbet ikke kan kræves udbetalt igen. Borgeren vil i den situation være henvist til at gøre et erstatningskrav gældende over for den, der har misbrugt borgerens NemKonto.

En udbetaling fra en privat virksomhed via NemKonto-systemet, der følger af en løbende kontrakt (fx en privat lønudbetaling eller pension), er ikke reguleret af *betalingsloven* eller *lov om offentlige betalinger*, og spørgsmålet må således antages at skulle vurderes efter den almindelige aftale- og obligationsret.

Domstolene ses ikke at have taget stilling til spørgsmålet om, hvornår en privat udbetaler af fx løn, pension eller erstatning må anses for frigjort for sin betalingsforpligtigelse, hvis betalingen sker ved hjælp af NemKonto-systemet, og betalingen som følge af svindel med oplysninger i NemKonto-systemet sker til svindlerens konto i stedet for borgerens konto. Det er forbundet med en vis usikkerhed, hvorvidt domstolene vil betragte betaleren som frigjort, hvor en betaling, som netop er tilgået en anvist konto under NemKonto-systemet, ikke leveres til borgeren grundet svindel med NemKonto-systemet.

Fejl ved anvisning eller ændring af NemKonto

Borgere kan anvise eller ændre en NemKonto ved henvendelse til en offentlig myndighed, som foretager en manuel registrering af kontoen. En sådan opdatering af en NemKonto skal godkendes af mindst to sagsbehandlere, men det kan ikke udelukkes, at der ved denne form for registrering kan ske tastefejl, som kan medføre at udbetalinger bliver overført til en forkert konto. De offentlige udbetalinger vil stadig være udbetalt med frigørende virkning, og borgeren vil dermed kunne lide et økonomisk tab, som denne ikke har nogen skyld i.

Der er den 19. april 2021 indført aktiveringsbreve, som sendes til borgerens folkeregisteradresse, ved opdatering af en NemKonto via selvbetjeningsløsningen eller henvendelse til en offentlig myndighed. Dette sikkerhedstiltag gøre det endnu mere usandsynligt, at der sker fejl ved ændring eller anvisning af en NemKonto.

Hvad skal borgeren gøre ved svindel eller mistanke herom

Hvis man har identificeret svindel, eller man har mistanke om svindel, skal man straks spærre sit NemID, politianmelde forholdet, og – hvis der fx er optaget lån eller køb i ens navn – tage kontakte den part, som aftalen er indgået med.

Man bør herudover tjekke, om NemID'et er blevet brugt til at ændre NemKonto. Det kan man enten gøre på selvbetjeningen på NemKonto.dk, når man har fået tilsendt et nyt NemID, eller ved at kontakte sin bank.

Borgere kan herudover altid søge hjælp og vejledning døgnet rundt alle dage om året ved at ringe til regeringens hotline for identitetstyveri.